

Гришкова Н. В., к.філол.н., доцент (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені Степана Дем'янчука, м. Рівне)

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ WOMAN У МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ АНГЛІЙЦІВ

Притаманне сьогоденню стрімке зростання кількості лінгвістичних розвідок, присвячених формуванню та функціонуванню мовної картини світу (МКС), поставило на порядок денний розгляд таких питань як концептуалізація дійсності та її співвідношення з мовною картиною світу. Актуальним є дослідження вербальних результатів цих когнітивних процесів.

Актуальність дослідження визначається тим, що концепт WOMAN входить до базових концептів, що становлять основу життєдіяльності особистості, яка постійно розвивається і змінюється під впливом внутрішніх та зовнішніх чинників, тому й мовний матеріал зазнає постійних модифікацій, які вимагають ретельного аналізу. Дослідження концепту WOMAN має логічне продовження як у площині когнітивістики, так і з врахуванням етнолінгвістичних та власне семантичних чинників через призму еволюції.

Польські етнолінгвісти особливо акцентують увагу на тому, що мова інтерпретує світ, не віддзеркалює його механічно, не творить, а „викроює” свій об'єкт. Мовна картина світу – це ключова категорія когнітивних концепцій [1, с. 126].

Представники української етнолінгвістичної школи зазначають, що мовна картина світу – це мозаїкоподібна польова структура взаємопов'язаних мовних одиниць, яка через складну систему фонетичних явищ, лексико-семантичних і граматичних значень, а також стилістичних характеристик відбиває відносно об'єктивний стан речей довкілля і внутрішнього світу мовця певного етносу [2, с. 15].

Сучасні дослідники пов'язують мовну картину світу з концептуальною, розглядаючи її як результат віддзеркалення в мові концептуальної картини світу й мовні засоби вираження знань про неї.

Термін «концепт» сформулювали ще середньовічні філософи-концептуалісти (П. Абеляр, Т. Гоббс, У. Оккам), які, досліджуючи зв'язок, що існує між мовою та мисленням, намагалися розглядати концепти як універсалії на узагальнення ознак речей, що виникли до створення природи Богом (П. Абеляр). У 1928 р. філософ С. Аскольдов запровадив у статті «Концепт та слово» цей термін як мисленнєве родове поняття, ширше за видові поняття та значення.

Учені вважають, що концепт (лат. *conceptus* – поняття) – це термінопоняття у філософії мови, антропоцентричній лінгвістиці,

соціолінгвістиці, лексичній та ситуативній семантиці, ідеальний об'єкт, образ, в якому втілилися певні культурно зумовлені уявлення носія мови про світ; у мові він має певне ім'я, що є втіленням смислів, якими оперує людина в процесах мислення [3, с. 221; 4, с. 3; 5]. В *етнічній картині світу* концепт кваліфікують як ментальне національно-специфічне утворення, змістовим планом якого виступає вся сукупність знань про даний об'єкт, а планом вираження при цьому стає сукупність лексичних, паремійних та фразеологічних одиниць, які його описують та домінують [6, с. 179].

Формування концепту WOMAN як одного із базових складових, що входить до традиційного логічного ланцюжка *woman*→*bride*→*wife*, у мовній картині світу англійців зумовлене соціальними, культурно-історичними чинниками, а також міфологією, релігією та суспільними процесами.

Здійснений аналіз теоретичного матеріалу уможливило застосування основних пропозиційних схем, запропонованих українським когнітологом С. А. Жаботинською, для структування концептів. [7, с. 11-13].

Структурна репрезентація концепту WOMAN.

Предметний фрейм: квалітативна схема «ЩОСЬ/ХТОСЬ є ТАКИМ»:

woman are strong when they arm themselves with their weaknesses – «букв. жінки є сильними, коли вони озброюються своїми слабостями» [8, с. 129];

Локативна схема: «ЩОСЬ/ХТОСЬ існує ТАМ – місце (локатив)»:

a woman's place is in the home – «букв. місце жінки – вдома» [9, с. 496];

Схема способу буття: «ЩОСЬ/ХТОСЬ існує ТАК»:

a woman, a cat and a chimney should never leave the house – «букв. жінці, коту та димовій трубі ніколи не слід залишати оселі» [8, с. 128].

Акціональний фрейм: схема контактної дії: «ЩОСЬ/ХТОСЬ – агент діє на ЩОСЬ/КОГОСЬ –пацієнт»:

brigands demand your money or your life, whereas women require both – «букв. розбійники вимагають ваших грошей або життя, у той час як жінки вимагають і те, і інше» [10, с. 173];

Схема каузації: «ЩОСЬ/ХТОСЬ – каузатор виконує ЩОСЬ – фактитив (результат)»:

a woman's blow never gave a black eye – «букв. від жіночого удару ніхто не мав підбитого ока» [11, с. 105].

Посесивний фрейм:

а) схема партитивності «ЩОСЬ/ХТОСЬ – ціле має ЩОСЬ/КОГОСЬ частину»:

long of hair, short of brains – «букв. з довгим волоссям, проте короткими мізками» [12, с. 263].

Ідентифікаційний фрейм: схема класифікації «ЩОСЬ/ХТОСЬ – ідентифікатив є ЩОСЬ/ХТОСЬ – класифікатор»:

the real housewife is at once a slave and a lady – «букв. справжня домогосподарка є водночас і рабинею і леді» [8, с. 126].

Компаративний фрейм: схема подібності – аналогії «ЩОСЬ/ХТОСЬ – компаратив є (як) ЩОСЬ/ХТОСЬ – корелят»:

beauty without virtue is a rose without fragrance – «букв. краса без порядності – це троянда без аромату» [8, с. 156].

Структурна репрезентація концепту BRIDE.

Предметний фрейм: квалітативна схема „ЩОСЬ/ХТОСЬ є ТАКИМ”:

happy is the bride that the sun shines on - „букв. щаслива та наречена, якій світить сонце” [8, с. 350];

Схема способу буття: „ЩОСЬ/ХТОСЬ існує ТАК” : *a new bride simply does not have time to think about business* [13, с.23]

Структурна репрезентація концепту WIFE.

Предметний фрейм: квалітативна схема „ЩОСЬ/ХТОСЬ є ТАКИМ”:

the first wife is matrimony; the second is company; the third is heresy – «букв. перша жінка – від Бога, друга – від людей, а третя – від чорта» [8, с. 123].

Схема способу буття: «ЩОСЬ/ХТОСЬ існує ТАК»:

a horse, a wife and a sword may be showed but not lent – «букв. коня, дружину та меч можна показати, але не позичати» [14, с. 385].

Акціональний фрейм: схема контактної дії: «ЩОСЬ/ХТОСЬ – агент діє на ЩОСЬ/КОГОСЬ – пацієнт»:

a kind wife makes a faithful husband – «букв. у доброї жінки чоловік вірний» [8, с. 89].

Схема каузативу: «ЩОСЬ/ХТОСЬ – каузатор виконує ЩОСЬ – фактитив (результат)»: *need makes an old wife trot* – «букв. нужда змушує літню дружину бігти рясом» [15, с. 204].

Посесивний фрейм:

б) схема власності: «ЩОСЬ/ХТОСЬ – власник має ЩОСЬ/КОГОСЬ – власність»: *the cunning wife makes her husband her apron* – «букв. у хитрої дружини чоловік виконує роль фартуха» [361, с. 160].

Ідентифікаційний фрейм: схема класифікації «ЩОСЬ/ХТОСЬ – ідентифікатив є ЩОСЬ/ХТОСЬ – класифікатор»:

the wife is the key of house – «букв. дружина – ключ домівки» [14, с. 888].

Отже, проведене дослідження свідчить про те, що найбільш релевантними фреймовими структурами для дослідження базового концепту весільної обрядовості WOMAN виявилися такі: предметний фрейм (квалітативна схема; локативна схема, схема способу буття), акціональний фрейм (схема контактної дії; схема каузації), позесивний фрейм (схема партитивності; схема власності), ідентифікаційний фрейм (схема класифікації), компаративний фрейм (схема подібності – аналогії).

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в установленні особливостей вербалізації концепту MAN засобами лексичних та фразеологічних одиниць англійської мови

1. Dobrzynska T. *Zatrzymac czas* (O jezykowych i tekstowych sposobach kshtaltowania czasu w utworach poetyckich) / T. Dobrzynska // *Stylistyka*. – Opole, 2007. – Т. 16. – S. 126. 2. Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика / Віталій Жайворонок : нариси : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.]. – К. : Довіра, 2007. – 262с. 3. Бацевич Ф. С. Філософія мови: історія лінгвофілософських учень / Ф. С. Бацевич. – К. : Академія, 2008. – 240 с. 4. Убийко В. И. Концептосфера внутенного мира человека в аспекте когнитивной лингвистики/ В. И. Убийко//Виноградовские чтения. Когнитивные и культурологические подходы к языковой семантике. . – М. : 1999. – С. 52-53. 5. Fauconnier G. *Mappings in Thought and Language* / G. Fauconnier. – Cambridge, N. Y.: Cambridge University Press, 1997. – 205 p. 6. Гришкова Н. В. До проблеми концепту / Н. В. Гришкова // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. – Житомир : Вид-во Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка, 2011. – № 59. – С. 178–181. 7. Жаботинская С. А. Лингвокогнитивный подход к анализу номинативных процессов/С. А. Жаботинская // Вісн. Харк.нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. – 2010. – № 928. – С. 6–20. 8. Англо-американські прислів'я та приказки / [уклад. О. Дубенко]. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 416 с. 9. *The Oxford Dictionary of Phrase, Saying and Quotation* / [edited by S. Ratcliffe]. – Oxford : Oxford University Press, 2002. – 590 p. 10. *Wit and Wisdom = Афоризмы и пословицы* / [сост. С. Гапонова]. – К. : Знання, КОО, 2005. – 277 с. 11. 1340 английских пословиц и поговорок с русскими эквивалентами. – М. : Ибис, 1992. – 127 с. 12. *Русско-английский словарь пословиц и поговорок: 500 единиц* / [сост. : С. Кузьмин и др.]. – СПб. : МИК / Лань, 1996. – 352 с. 13. *The British Library* [електронний ресурс]. – Режим доступу: (www.bl.uk/reshelp/findhelpsubject/literature/author/authors.html) Rice A. *The Mummy*, 1990. – 293 p. 14. *The Oxford Dictionary of English Proverbs* / [revised by F.Wilson]. – Oxford : Clarendon Press, 1970. – 930 p. 15. Англо-латинсько-українсько-російський словник афоризмів / [уклад. Ю. Цимбалюк]. – К. : Грамота, 2009. – 408 с.